

szempontjából. A fegyelemnek újabb fogalma. A tankönyvek különböző típusai és használatuk. A mozgóképek és rádió felhasználása. Az igazgatótanító mint vezető. A vizsgálatokkal kapcsolatos egynémely veszedelemről. A gyermekek fejlődése folytonos, de ennek foka egyének szerint változó. Hogyan kell a gyermekkel bánni, amikor először iskolába kerül? A gyermekeket nemcsak a helyes beszédre, hanem a figyelmes meghallgatásra is tanítani kell. Az óvónő tulajdonságai. Az új szervezetű alsó népiskola. (7—11. életév), ebben vezető szempont a gyermekek érdeklődésének rendszeres számba vétele. Gyűjtési hajlam, viselkedés a külvilággal, érdeklődés személyekkel szemben. A növendéknek szüksége van bizonyos szabadságra, az önkormányzat kérdése. Tanulóegyesületek és egyéb társadalmi csoportok. A szülők érdeklődésének számba vétele. Milyen feltételek irányadók a tanítandó idegen nyelvek megválasztásában. Utasítás könyvekkel való bánásmódról és közkönyvtárak felhasználására. Önnevelés és önirányítás. Oldalgok is tanítandók, amelyekre a rendes iskolázás után szükség van. A művészet és kézimunka nevelő értéke. Egyéni kifejezés rajz és festés útján. A tápértékek ismerete. Az újkor története 1815-től napjainkig: irányelvek. Írásbeli dolgozatok javítása. Fogyatékos tehetségű és elméjű növendékek kezelése stb. Ismételtlen szó esik a művelődésnek három alapvető tényezőjéről, amelyet az angolok a hagyományos *Three-Rs* (három R) jelképpel szemléltetnek: *Reading* (olvasás), *wRiting* (írás), *aRithmetic* (számolás). A Függelék részletesen ismerteti a Népszövetséget (565—93): alapokmány, tevékenység, nemzeti kisebbségek védelme a vallás, nyelv és polgári jogok tekintetében, kimerítő irodalom.

A tartalom tarkaságának ez a jelzése is arra vall, hogy a munkában a hivatott szakemberek egész sora vett részt, amit azután egy központi szerkesztő egységes rendszerbe öntött. Remélhető — olvassuk az Előszóban — hogy a tanítók e kiadvány minden részében olyan fejtegetésekre fognak akadni, amelyek képessé teszik őket saját munkájuknak felismerésére az általános célkitűzés keretében. — Ezt a reményt a munka figyelmes tanulmányozása részünkről bizonyossággá érlelte. Nagyon érdemes vele foglalkozni: világos könnyű nyelvezettel nemcsak régebbi bevált dolgokat tár elénk, hanem biztató új kezdeményezésekkel is megismertet. Ezzel rokon olcsó (2 shilling) kiadvány nálunk is elkelve. *kj-*

Luigi Pongrácz: Vespasiano da Bisticci e i suoi clienti ungheresi. Roma, 1939. 23 l.

A római magyar akadémia Koltay-Kastner Jenő igazgató szerkesztésében a magyar-olasz kulturális kapcsolatok ápolása céljából dicséretes buzgalommal olasz nyelvű füzetes vállalatot indított meg, melynek az itt ismertető tanulmány immár 27. száma.

Vespasiano da Bisticci (1421—1498) nagyhírű firenzei könyvkereskedő volt, aki nagyszámú olasz és külföldi humanista mecénásnak szállított kézírásos kódexeket, — pápákkal, fejedelmekkel, főpapokkal állott állandó üzleti összeköttetésben. A könyvsajtó feltalálása után azonban üzlete hanyat-

Janai kezdett s ezért nyugalomba vonúlt. Ekkor írta meg emlékiratszerű visszaemlékezéseit, — előkelő megrendelőinek felsorolásával, élet- és jellemrajzával, — maga nem lévén eléggé jártas a latin nyelvben, olasz »vulgáris« nyelven, eredeti toszkánai nyelvjárásban.

E műve századokig kéziratban maradt. Ő maga mélységesen megvetette, méltóságán alulinak tartotta az újmódi nyomtatott betűk alantas mesterességét. Kéziratát először 1839-ben adta ki *Angelo Mai* biboros; a második kiadás 1859-ben, a harmadik 1892-ben jelent meg.

Az emlékkönyvszerű élet- és jellemrajzi sorozat magyar vonatkozásait nálunk először *Pulszky Ferenc* ismertette a *Budapesti Szemle* 1873. évi *folymában*. »*Bisticci Vespasiano Janus Pannoniusról és György kalocsai érsekről*« címen, egyúttal bemutatva a két magyar főpapról írt élet- és jellemrajzi vázlatok magyar fordítását is.

E két magyar mecénáson kívül azonban *Vitéz János* esztergomi érsekről is bőven megemlékezik da Bisticci emlékirata. Elmondja, hogy e főpapnak Magyarországon akkora tekintélye volt, hogy az történt, amit ő akart; neki köszönhette Mátyás királyá választását. Hunyadi László kivégzése s V. László király megmérgezése után, amely eseményekről szintén beszámol. Megemlékezik a tudós főpap gazdag könyvtáráról, melyet Olaszországban és más országokban is folytonos vételekkel és különösen Firenzében végzett másolatokkal gyarapított, úgyhogy alig volt latin könyv, amelyet valami módon meg ne szerzett volna.

Megemlíti egyebek közt, hogy unokaöccsétől, *Cesinge János (Janus Pannonius)* pécsi püspöktől is követelte, engedjen át neki latin kódexeket; a püspök küldött is neki néhányat, de újólagos sürgetéseire azt válaszolta, hogy Olaszországban bőven találhat eladó könyveket; elég, ha pénzt küld Firenzébe, ott da Bisticci egymaga képes lesz minden Magyarországból jövő megrendelést rögtön teljesíteni.

A tudós érsek számos fiatal magyar humanistát küldött Olaszországba, úgymond, köztük a későbbi pécsi püspököt, aki kitünően tudott latinul és görögül s e nyelveken írt is remek műveket versben és prózában. Budán (ez téves, helyesen: Pozsonyban) akadémiát alapított, oda olasz tudósokat, festőket, szobrászokat, fafaragókat hívott meg. Megemlékezik czután Mátyás királlyal való viszályáról; ebben pártjára kel a király ellen, — aki nem tartozott megrendelői közé s ezért nem igen számíthatott jóindulatára.

A Janus Pannoniusról és Handó György érsekről írt visszaemlékezéseket a magyar közönség már ismerheti Pulszky Ferencnek a Budapesti Szemlében közzétett, fentebb idézett cikkéből.

Az előttünk levő tanulmány írója, Pongrácz Lajos mindenesetre igen érdeemes munkát végzett azzal, hogy élvezetes formában és választékos olasz-sággal megírt értekezésével az olasz közönség figyelmét is felhívta a régi olasz-magyar élénk kulturális kapcsolatokra.

Fest Aladár.